

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 356.2:346.7

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.1/09>**Іванченко Е.П.**Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України

ДО ПИТАННЯ ПРО СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України.

Автор доходить висновку, що питання всебічного сприяння ЗПІВ під час переміщення товарів через митний кордон України залишаються певною мірою невирішеним і законодавчо не унормованим.

В статті окрема увага акцентується на тому, що ЗПІВ може відбуватися за допомогою різного інструментарію і у різних сферах економіки. Наше дослідження спрямоване виключно на аналіз чинного національного правового інструментарію, який забезпечує ЗПІВ в особливій сфері – митному просторі України, засобами Держмитслужби під час переміщення ОПІВ товарів через митний кордон України. Держмитслужба, в межах покладених на неї повноважень, стоїть на захисті прав ІВ під час переміщення товарів через митний кордон України, що закріплено у Главі 57, Розділу XIV МК України і повністю відповідає світовій практиці.

Автор наголошує, що недосконалість вітчизняного митного законодавства створює об'єктивні передумови для митних зловживань та порушень встановлених митних правил, в частині захисту ОПІВ при митному декларуванні товарів, як з боку недобросовісних учасників ЗЕД, так і зі сторони посадових осіб Держмитслужби.

В статті обґрунтовується думка про те, що упровадження інструментів діджиталізації у митну справу надасть змоги суттєво змінити ставлення суб'єктів ЗЕД до митної системи України, створити сприятливі та спрощені умови здійснення експортно-імпорتنних операцій та посилити захист економічної безпеки держави як в період дії правового режиму воєнного стану, так і у період повоєнного відновлення України. Попри триваючу повномасштабну військову агресію із боку РФ проти України, станом на початок лютого 2024 року наша держава продовжує активно упроваджувати та законодавчо унормовувати процедури діджиталізації митної справи.

Ключові слова: захист прав інтелектуальної власності, митне декларування, інтелектуальна власність, об'єкти права інтелектуальної власності, Державна митна служба України, митне законодавство, корупціогенний фактор митних ризиків, патентний тролінг, «сірий» (паралельний) імпорт.

Постановка проблеми. Євроінтеграція, як пріоритетний напрям розвитку внутрішньої і зовнішньої політики України, не тільки визначила спектр можливостей щодо вдосконалення національного законодавства, але і стала справжнім випробуванням для державних структур у питаннях якості упровадження правових та інституційних реформ. Сфера права інтелектуальної влас-

ності (ІВ) та митне законодавство як справжні *headliners* реформування внутрішніх процесів [1, с. 17], створили надійний базис для ратифікації Україною низки міжнародних угод і апроксимації актів ЄС в цих царинах, що безпосередньо перетинаються між собою у напрямі захисту прав інтелектуальної власності (ЗПІВ) під час переміщення товарів через митний кордон України.

Сучасні наукові дослідження, які стосуються об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), що переміщуються через митний кордон України, обґрунтовують думку про те, що обрана Україною стратегія побудови сучасних ринкових відносин, стосовно забезпечення соціально-орієнтованої економіки та інноваційного економіко-правового розвитку, що спирається, насамперед, на активізацію власного інтелектуального потенціалу, обумовила нагальну необхідність формування ефективного вітчизняного організаційно-правового механізму ЗППВ [2].

Отже, сприяння ЗППВ під час переміщення товарів через митний кордон залишається глобальним питанням національного спрямування та повністю корелюється із найкращими світовими та європейськими практиками. Зокрема, Митний кодекс України (МК України) [3] містить правила, що регулюють відносини у сфері сприяння ЗППВ під час переміщення товарів через митний кордон України, аналіз окремих дискусійних положень нами буде наведений нижче.

Відтак, можемо констатувати, що сучасний етап розвитку глобалізованого суспільства характеризується посиленням уваги до ІВ та її захисту. Україна має сформовану нормативно-правову базу достатнього рівня для ЗППВ, яка, переважно, відповідає міжнародним стандартам. Водночас значна кількість контрафактної та фальсифікованої продукції, що продається в Україні, а також обсяг її реалізації завдають значної шкоди не лише економіці, а й іміджу нашої країни. Тому проблема ЗППВ митними органами стає гострішою, оскільки ступінь порушення цих прав швидко зростає.

На нашу думку, питання всебічного сприяння ЗППВ під час переміщення товарів через митний кордон України залишаються певною мірою невирішеним і законодавчо не унормованим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підґрунтям вивчення проблематики сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України стали праці таких вчених, як: А. В. Аршиннікова, С. Г. Войтов, О. О. Герман, О. Г. Гуменюк, І. А. Гуцул, Л. М. Дорофєєва, О. Ю. Дрофіч, Л. І. Кийда, В. Т. Комзюк, Б. А. Кормич, Т. В. Корнева, Ю. Д. Кунев, З. Ю. Кунева, А. Б. Маслово, О. І. Миколенко, О. О. Мужев, П. В. Пашко, Г. Б. Погріщук, В. В. Поєдинок, Н. І. Шевченко, П. М. Шеремета, В. В. Юровська та ін. Дослідження механізму економіко-правового регулювання відносин інтелектуальної власності присвячені праці таких вчених, як: Атаманова,

І. А. Безклубий, Ю. Л. Бошицький, В. А. Васильєва, Ю. О. Заїка, О.О. Карашук, І. Ф. Коваль, А. О. Кодинець, О. С. Котуха, О. В. Кохановська, Р. І. Лемеха, Н. М. Мироненко, М. М. Олашин, Ю. В. Полякова, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Є. І. Ходаківський та ін.

Разом з тим, незважаючи на значну теоретичну та практичну цінність наукових положень, висновків та рекомендацій вітчизняного наукового співтовариства, на цей час відсутні системні дослідження в частині сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України з господарсько-правових позицій.

Постановка завдання. Завданням статті є дослідження наступних питань: сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України; формулювання за результатами проведеного дослідження науково-обґрунтованих авторських пропозицій до оновлення митного законодавства України в частині удосконалення правового регулювання сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України.

Виклад основного матеріалу. В умовах інтеграції України в європейський економіко-правовий простір найактуальнішим напрямом залишається завдання ЗППВ, з огляду на *mainstream* урядової політики, щодо інноваційного розвитку країни, діджиталізації економіки, трансферу технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема, через сферу забезпечення національної безпеки та обороноздатності в інші галузі економіки тощо. Вказане потребує всеосяжного залучення інтелектуального ресурсу нації, стимулює упровадження інновацій у більшість сфер суспільно-економічного життя та повністю вкладається в концепт: «Четверта промислова революція», який обґрунтовує, що драйверами розвитку світової економіки є інноваційні інтелектуалі технології, що не лише кардинально змінюють всі галузі економіки, але й створюють абсолютно нові типи виробництва, які базуються на аналізі ШІ, Big Data, роботизації, доповненій реальності, Інтернеті речей (Internet thing) тощо. Фактично, Індустрія 4.0 – це всі сфери життєдіяльності суспільства, на які можуть біти поширені новітні технології [4, с. 7]. При цьому, на сьогодні, фактично створені передумови для початку науково-технічної та соціальної революції 5.0, яка кардинально змінює роль людини в суспільній структурі, одночасно змінюючи і саму структуру, створюючи при цьому нові

соціальні групи, інститути, електронні екосистеми та Метавесвіти тощо. Наведене активізує потребу удосконалення механізму правової охорони та захисту результатів інтелектуальної праці та права власності на такі результати, що втілюються в конкретні об'єкти нематеріального світу, зокрема, наукові відкриття, які підживлюють прогрес та інновації, сприяючи розвитку суспільства та покращенню життєдіяльності його членів.

На сучасному етапі розвитку держави і права можна спостерігати посилення значення нематеріальних благ, права на які отримують ефективні механізми реалізації, охорони та захисту на національному та міжнародному рівнях. У сукупності ці фактори обумовили важливу роль ІВ, яка, з одного боку, є яскравим прикладом нематеріального блага, а з іншого боку, її окремі об'єкти є результатом науково-технічного процесу. Наведене актуалізує потребу розроблення перспективного національного законодавства в частині ЗППВ на принципах збалансованого та ефективного унормування вказаних відносин та посилення чинного.

Відсутність адекватного сьогоденню правового захисту означає, що особи, які вклали певні інвестиції в ОПВ, не зможуть повернути свої вкладення із бажаним інвестиційним прибутком, а автори (винахідники, творці результатів інтелектуальної діяльності) будуть змушені знаходити інші джерела для існування. Правове регулювання ЗППВ неможливо без використання відповідного правового механізму, який певною мірою є провідником у справі втілення правової політики. У зв'язку з цим правове регулювання ЗППВ зумовлює існування належного правового механізму [5, с. 20]. Питання захисту прав ІВ набувають все більшої ваги у сучасних надзвичайних умовах господарювання (в період дії правового режиму воєнного стану), внаслідок розвитку технологій та віднайдення найбільш ефективних шляхів їх комерціалізації. З точки зору залучення іноземних інвестицій, захист прав ІВ має доведений позитивний ефект. За останніми дослідженнями, існує стійкий зв'язок між захистом іноземної ІВ та заохоченням до зростання вітчизняних інновацій [6, с. 18].

В даному контексті варто відзначити, що ЗППВ може відбуватися за допомогою різного інструментарію і у різних сферах економіки. Наше дослідження спрямоване виключно на аналіз чинного національного правового інструментарію, який забезпечує ЗППВ в особливій сфері – митному просторі України, засобами Держмитслужби під

час переміщення ОПВ товарів через митний кордон України.

Потреба надійного та ефективного захисту ОПВ під час переміщення товарів через митний кордон України детермінується як чинниками наведеними вище, так і процесами євроінтеграції та набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, що покладає на нашу державу зобов'язання, щодо адаптації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетним напрямками, одним із яких є митне законодавство (Додаток XV до Глави 5 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом) [7]. До того ж захист ОПВ безпосередньо активізує зовнішньоекономічну інвестиційну привабливість держави, що є пріоритетним кластером повоєнної відбудови України. Як зазначають фахівці, передумовою стабілізації економіки та забезпечення переходу на сталі темпи економічного зростання є активна інвестиційна політика країни. Одним із стримуючих чинників для інвесторів є недостатня ефективність дій, спрямованих на запобігання й припинення правопорушень у сфері ІВ [8], зокрема, під час переміщення товарів через митний кордон України силами Державної митної служби України (Держмитслужба).

Держмитслужба як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи, відповідно до покладених на неї завдань, зокрема: вживає заходів щодо сприяння захисту прав ІВ під час провадження зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів; забезпечує та здійснює контроль за правильністю визначення митної вартості товарів відповідно до законодавства з питань державної митної справи, а також за правильністю класифікації та визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України, в тому числі після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення; взаємодіє з митними адміністраціями та іншими уповноваженими органами іноземних держав з питань проведення перевірки автентичності документів, які надавалися для підтвердження заявленої митної вартості, класифікації та країни походження товарів [9].

Концепція діяльності митних органів щодо ЗППВ передбачена низкою міжнародних угод. Спеціальні вимоги щодо заходів на кордоні під час міжнародної торгівлі товарами, які містять

ОПІВ, викладено в пакеті угод, що ввійшли до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Митні органи провадять цю діяльність шляхом здійснення визначених законодавством митних процедур. Центральне місце при цьому належить митному контролю як ефективному засобу виявлення та запобігання порушенням прав ІВ під час переміщення товарів через митний кордон України. Необхідність забезпечення надійного ЗПІВ викликана такими негативними політичними й економічними наслідками торгівлі контрафактною продукцією для країни, як ненадходження податків у дохідну частину бюджету, підрив легальної індустрії, зупинення процесів створення ОПІВ та їх залучення в господарський обіг, підрив авторитету держави, а також відмова іноземних компаній і держав від інвестицій як в окремі галузі, так і в національну економіку в цілому [10, с. 169].

Отже, саме Держмитслужба, в межах покладених на неї повноважень, стоїть на захисті прав ІВ під час переміщення товарів через митний кордон України, що закріплено у Главі 57 (Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України) Розділу XIV (сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України) МК України і повністю відповідає світовій практиці.

Наведені положення чинного законодавства є практичною імплементацією правил закладених у Розділі 4 частини III «Спеціальні вимоги щодо заходів на кордоні» Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) [11], яка встановлює мінімальні стандарти охорони прав всіх актуальних об'єктів ІВ. На думку дослідників, охорона прав ІВ на умовах Угоди TRIPS є необхідною умовою, що сприяє конкуренції, дозволяє компаніям знаходити свою унікальну позицію на ринку, займати її і мотивує компанію вкладати гроші в технологічний розвиток та інновації для того, щоб у довгостроковій перспективі не відставати від конкуруючих компаній. А з іншого боку, охорона прав ІВ може нести ризики для вільної торгівлі, оскільки сприятиме створенню монополій за рахунок виключних прав ІВ на певні товари [12, с. 80].

Окремо слід звернути увагу на Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року щодо забезпечення митними органами дотримання прав інтелектуальної власності та про скасування Регламенту Ради (ЄС)

№ 1383/2003 [13], згідно якого ЄС ініціював заходи формування належної правової архітектури по боротьбі із порушеннями прав ІВ. Положеннями Регламенту (ЄС) № 608/2013 посилено сприяння ЗПІВ, які застосовуються митними органами, зокрема: здійснення контролю за дотриманням прав ІВ у всіх митних режимах; особливості митного контролю так званого паралельного імпорту; взаємодія митних органів з Європейською обсерваторією з питань порушень права ІВ; спрощення процедури знищення малої партії товарів, що є об'єктом порушення прав ІВ; контроль за переміщенням товарів, що підлягають знищенню або переробці або з метою освіти для учбових закладів; ведення митними органами центральної електронної бази даних з обмеженим доступом щодо митних заходів стосовно ЗПІВ, ведення електронного обліку заяв про (можливі) порушення прав ІВ, строки здійснення контролю за такими заявами; захист прав персональних даних щодо осіб, пов'язаних з правом ІВ.

Необхідність імплементації вимог Регламенту (ЄС) № 608/2013 потягнула за собою внесення змін до митного законодавства України. Законом України № 202-IX від 17 жовтня 2019 року «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» [14], були внесені зміни до МК України. В розвиток вказаних законодавчих положень Міністерством фінансів України розроблені наріжні підзаконні нормативно-правові акти.

Як зазначають фахівці, з прийняттям вказаних змін адаптація національного законодавства до стандартів та найкращих практики ЄС у сфері сприяння захисту прав ІВ на кордоні завершилися. Внесеними змінами створені необхідні законодавчі підстави для системи ЗПІВ на митниці, яка не перешкоджає законній торгівлі оригінальними товарами та посилює протидію переміщенню через митний кордон товарів з порушеннями прав ІВ, зокрема контрафактних. Отже, митне законодавство щодо сприяння ЗПІВ на кордоні потребує лише окремих вдосконалень для поліпшення правозастосування [15].

Проте, на нашу думку, як зазначалося вище, окремі питання ЗПІВ під час переміщення товарів через митний кордон України залишаються невирішеними.

Не дивлячись на значне унормування положень ЗПІВ під час переміщення товарів через митний кордон України, дослідники вказують на окремі проблемні питання, що виникають під

час практичної реалізації зазначених вище процедур. Зокрема наголошують, що митний контроль передбачає огляд матеріального носія, тобто товару, тоді як ОПІВ може бути виражений у будь-якій формі і не обов'язково в матеріальній. Складність митного контролю та митного оформлення таких товарів полягає в тому, що один товар може одночасно містити декілька об'єктів ІВ, які підлягають захисту. Наявність же об'єкта ІВ під час митного оформлення впливає на ціну товару [16].

Досліджуване питання актуалізують також окремі положення МК України. Так, згідно ч. 4 ст. 51 МК України, під час визначення митної вартості носіїв інформації, які імпортуються, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних, ураховується лише вартість носія інформації за умови виділення з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія. Відомості щодо вартості програмного забезпечення та/або вартості носія повинні базуватися на документально підтверджених даних. Отже, аналізована норма МК України безпосередньо закладає проблему визначення митної вартості ОПІВ, при цьому не надаючи шляхів вирішення та будь-якого алгоритму вчинення відповідних дій, ні в інших нормах МК України, ні в положеннях чинного митного законодавства в цілому.

Так, у разі підозри у порушенні прав ІВ щодо: 1) товарів, що переміщуються громадянами на митну територію України або за її межі; 2) товарів під час їх ввезення на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) або вивезення за межі митної території України; 3) товарів, що поміщуються в митні режими імпорту, реімпорту, експорту, реекспорту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, митного складу, вільної митної зони, переробки на митній території, переробки за межами митної території, згідно ч. 1, ст. 397 МК України (порядок митного контролю і митного оформлення товарів, що містять ОПІВ), митні органи застосовують такі заходи щодо сприяння ЗПІВ: 1) призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру ОПІВ, які охороняються відповідно до закону, відповідно до ст. 399 МК України; 2) призупинення митного оформлення товарів за ініціативою митного органу відповідно до ст. 400 МК України; 3) знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав ІВ, відповідно до ст. 401 МК України; 4) призупинення митного оформлення та знищення невеликих пар-

тій товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, відповідно до статті 401⁻¹ МК України; 5) зміна маркування на товарах та їх упаковці відповідно до ст. 402 МК України.

Фактично, Держмитслужба оперує наступними важелями для ЗПІВ в митних цілях: призупинення оформлення ОПІВ, знищення ОПІВ та зміна їх маркування.

Для розуміння правових меж заходів, щодо можливого сприяння ЗПІВ, визначальним є аналіз ч. 3, ст. 397 МК України, відповідно до якої наведені вище заходи, щодо сприяння ЗПІВ не застосовуються до: 1) оригінальних товарів, тобто товарів, які були виготовлені за згодою правовласника, або товарів, виготовлених особою, належним чином уповноваженою правовласником на виробництво певної кількості товарів, у тому числі у кількості, що перевищує обумовлену між цією особою і правовласником; 2) особистих речей; 3) товарів, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі для власного використання і не призначені для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, сумарна фактурна вартість та/або вага яких не перевищує обмежень, встановлених ч. 1, ст. 374 МК України.

В якості важливого інструменту ЗПІВ в Україні запроваджено Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності (Митний реєстр), що діє в Україні, починаючи з 2001 року. Положення про Митний реєстр було включено як до попереднього МК України 2002 року, так і чинного від 2012 року. Офіційне поняття категорії «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності» в чинному законодавстві України відсутнє. Натомість, Наказ Міністерства фінансів України від 28 грудня 2011 року № 1762 «Про затвердження Порядку надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності, та Форми довідки про включення об'єкта права інтелектуальної власності до митного реєстру», який втратив чинність на підставі Наказу Міністерства фінансів № 653 від 20 липня 2015 року, Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності визначав як інформаційний ресурс, який є складовою частиною центральної інформаційної бази Держмитслужби та складається Держмитслужбою для сприяння захисту прав власників на ОПІВ під час митного контролю та митного оформлення

товарів, що містять такі об'єкти, на підставі заяв правовласників або їх представників і містить інформацію, яка дає можливість запобігати переміщенню через митний кордон України товарів з порушенням прав ІВ.

Із наведеним визначенням слід погодитися, адже воно містить у собі всі ознаки, що притаманні такій категорії як Митний реєстр і відбиває його економіко-правові функції, призначення і сутність в сфері ЗПВ. Правовласники мають можливість вносити до Митного реєстру інформацію про ОПВ, що охороняються відповідно до закону. Після цього Держмитслужба повинна вживати заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів. Наразі, дані Митного реєстру є відкритими і підлягають оприлюдненню на веб-порталі Держмитслужби «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Отже, для товарів, що містять ОПВ, передбачена особлива реєстрація. Реєстрація товарів, що містять ОПВ – це передбачена митним законодавством процедура засвідчення факту зацікавленості правовласника у сприянні захисту його прав ІВ під час переміщення товарів через митний кордон України та механізм збирання інформації, необхідної для виконання таких функцій митними органами.

З метою застосування заходів щодо сприяння захисту прав ІВ та взаємодії митних органів з правовласниками, декларантами та іншими заінтересованими особами Держмитслужба веде митний реєстр ОПВ, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників, відповідно до Порядку реєстрації у митному реєстрі ОПВ, які охороняються відповідно до закону, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 648 [17].

Згідно ст. 398 МК України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, веде митний реєстр ОПВ, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників.

Правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на ОПВ, має право безоплатно подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на ОПВ з метою реєстрації такого об'єкта у митному реєстрі ОПВ, які охороняються відповідно до закону (ч. 2, ст. 398 МК України).

Отже, Порядок реєстрації у митному реєстрі ОПВ, які охороняються відповідно до закону, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 30 травня 2012 року № 648 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 09 червня 2020 року № 282) (Наказ № 648).

Наказом № 648 встановлено, зокрема; порядок подання та розгляду заяви про реєстрацію об'єкта ПІВ у митному реєстрі, заяви про продовження строку реєстрації об'єкта ПІВ у митному реєстрі, внесення інформації до митного реєстру та його ведення; порядок заповнення граф заяви про реєстрацію об'єкта ПІВ у митному реєстрі, заяви про продовження строку реєстрації об'єкта ПІВ у митному реєстрі, порядок оприлюднення інформації з митного реєстру; форми заяв про сприяння захисту належних правовласнику майнових прав на ОПВ та про продовження строку реєстрації ОПВ у митному реєстрі ОПВ, які охороняються відповідно до закону тощо.

Виключно після реєстрації ОПВ в митному реєстрі, які охороняються відповідно до закону, Держмитслужба застосовує заходи щодо сприяння захисту прав ІВ на підставі даних такого реєстру.

Частиною 7, ст. 389 МК України на правовласника покладається обов'язок повідомити Держмитслужбу, про припинення чинності чи визнання недійсним права ІВ, а також про часткову або повну передачу прав на ОПВ, відомості щодо якого внесені до митного реєстру ОПВ, які охороняються відповідно до закону.

На підставі даних Митного реєстру Держмитслужба під час проведення митного контролю може призупинити митне оформлення ОПВ, які охороняються відповідно до закону, у разі виявлення товарів, що підозрюються у порушенні прав ІВ, а товари підлягають розміщенню на складі Держмитслужби. За зверненням декларанта митним органом може бути надано дозвіл на зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, без їх розміщення на складі митного органу. При цьому зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, без їх розміщення на складі митного органу здійснюється за рахунок власника таких товарів. У разі отримання митним органом інформації від правовласника про наявність ознак порушення його прав ІВ розміщення і зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, на складі митного органу є обов'язковим (ч. 1 ст. 399 МК України).

У день прийняття рішення про призупинення митного оформлення товарів митний орган засо-

бами факсимільного та/або електронного зв'язку повідомляє правовласника про факт пред'явлення цих товарів до митного оформлення, а декларанта – про причини призупинення їх митного оформлення, а також повідомляє декларантові найменування та адресу правовласника. У повідомленні правовласнику зазначаються: митне оформлення яких саме товарів призупинено, їх кількість, причини та строк призупинення, найменування та адреса власника товарів, а також інша необхідна інформація (ч. 3 ст. 399 МК України).

Згідно ч. 4, ст. 399 МК України, у разі призупинення митного оформлення швидкокопсувних товарів строк призупинення становить три робочі дні та не може бути продовжений. Під швидкокопсувними товарами розуміються товари, строк придатності для споживання або використання яких у разі призупинення їх митного оформлення закінчиться протягом 20 днів з дня такого призупинення.

У разі якщо протягом перших 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово не поінформує митний орган, що призупинив митне оформлення таких товарів, про звернення до суду з метою забезпечення ЗППВ або не звернеться до такого митного органу з письмовим вмотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення, то за відсутності ознак порушення митних правил товари, митне оформлення яких було призупинено, підлягають митному оформленню в установленому порядку (ч. 7 ст. 399 МК України).

Згідно ч. 8, ст. 399 МК України, у разі якщо протягом перших 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово поінформує митний орган про звернення до суду з метою забезпечення ЗППВ або звернеться до такого митного органу з письмовим вмотивованим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення, то призупинення митного оформлення вказаних товарів може бути продовжено митним органом, але не більш як на 10 робочих днів.

Правовласник та/або декларант можуть з дозволу митного органу брати проби (зразки) товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, і передавати їх на експертизу. Один примірник висновку, отриманого за результатами експертизи, подається митному органу (ч. 12 ст. 399 МК України).

Згідно ст. 400 МК України, призупинення митного оформлення товарів (за винятком швид-

копсувних) може відбуватися за ініціативою Держмитслужби, у разі підозри, що внаслідок переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на ОПВ, можуть бути порушені такі права, митний орган може за власною ініціативою призупинити митне оформлення зазначених товарів.

Новелізацією митного законодавства України, щодо ЗППВ, стало доповнення у 2019 році МК України ст. 400⁻¹, яка регламентує порядок дострокового випуску товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав ІВ.

Рішення про достроковий випуск товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав ІВ, приймає керівник митного органу або його заступник за дотримання таких умов: призупинено митне оформлення товарів, що містять такі ОПВ, як промислові зразки, винаходи, сорти рослин або компонування напівпродовникових виробів; в митних органах відсутня інформація щодо рішень відповідних державних органів про заборону вчинення певних дій щодо таких товарів або застосування інших заходів щодо запобігання їх використанню; декларантом або власником товарів надано митному органу документальне підтвердження досягнення згоди між правовласником та власником товарів щодо їх дострокового випуску; виконано митні формальності, необхідні для випуску таких товарів.

Знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав ІВ, як захід ЗППВ, врегульовано ст. 401 МК України, згідно положень якої, у разі призупинення за підозрою у порушенні прав ІВ митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, такі товари можуть бути знищені під митним контролем без необхідності встановлення порушення прав ІВ.

Така процедура застосовується у разі, якщо протягом 10 робочих днів або трьох робочих днів (у випадку швидкокопсувних товарів) після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів: правовласник у письмовому вигляді поінформує митний орган, який призупинив митне оформлення, про те, що наявні ознаки порушення його права ІВ, та свій намір застосувати процедуру знищення таких товарів; та декларант у письмовому вигляді надасть митному органу згоду власника товарів на їх знищення або не надасть заперечення власника товарів щодо їх знищення відповідно до частини третьої цієї статті (ч. 2, ст. 401 МК України).

У разі якщо протягом вказаних строків декларант у письмовому вигляді не надав митному органу, який призупинив митне оформлення, заперечення власника товарів щодо їх знищення, митний орган вправі вважати, що тим самим надано згоду власника товарів на їх знищення.

Знищення товарів здійснюється шляхом поміщення їх у митний режим знищення або руйнування відповідно до МК України. Організація та оплата процедури знищення, у тому числі вартість зберігання, перевезення, знищення, оформлення документів та інші витрати, пов'язані з дотриманням митного режиму знищення або руйнування, здійснюються за рахунок правочасника та під його відповідальність (ч. 5, ст. 401 МК України).

МК України допускається знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав ІВ, підприємствами за межами зони діяльності митного органу, який здійснив таке призупинення. У разі фактичного знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав ІВ, власник таких товарів звільняється від адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 476 МК України (ч. 8, ст. 401 МК України).

Законодавство України у ст. 401⁻¹ МК України визначається із особливостями призупинення митного оформлення та знищення невеликих партій товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, за підозрою у порушенні прав ІВ. Такі товари можуть бути знищені за процедурою, визначеною ст. 401⁻¹ МК України, у разі дотримання таких умов: є підозра, що такі товари можуть бути контрафактними або піратськими; товари не є швидкопсувними; інформацію про ОПВ, товари, що його містять, та згоду правочасника на застосування процедури знищення невеликих партій товарів внесено до митного реєстру ОПВ, які охороняються відповідно до закону.

Організація та оплата процедури знищення, у тому числі вартість зберігання, перевезення, знищення, оформлення документів та інші витрати, пов'язані зі знищенням, здійснюються за рахунок правочасника та під його відповідальність.

Про проведення знищення товарів правочасник інформує митний орган шляхом надання документів, що підтверджують таке знищення (ч. 10, ст. 401⁻¹ МК України).

У процесі здійснення митного оформлення допускається зміна ідентифікаційних знаків чи

маркування на товарах або їх упаковці з метою усунення ознак порушень прав ІВ за умови узгодження таких операцій з правочасником або на його вимогу. Такі операції здійснюються за рахунок правочасника або інших осіб за домовленістю з ними (ст. 402 МК України).

Так, станом на 1 лютого 2024 року у Митному реєстрі містилися дані про 919 ОПВ, які підлягають захисту під час переміщення товарів через митний кордон України [18].

Запровадження Митного реєстру є позитивним кроком на шляху захисту прав ІВ з боку Держмитслужби і цілком відповідає європейській практиці, проте як інструмент охорони ОПВ має і негативні аспекти використання.

Так, добросовісні правочасники вносять свої ОПВ до митного реєстру з метою боротьби з контрафактною та піратською продукцією і недопущення введення її у вільний обіг у митному просторі України. Отже, однією з актуальних проблем боротьби з контрафактними і піратськими товарами на кордоні є неефективне використання митного реєстру ОПВ, який створювався для боротьби із підробками і залишається сьогодні єдиним механізмом для виявлення та боротьби з контрафактною та піратською продукцією, оскільки дозволяє із застосуванням судових процедур зупинити і заборонити переміщення через митний кордон України товарів, імпорт та експорт яких здійснюється з порушенням прав ІВ [19].

Сприяння ЗППВ і боротьба з підробленим товаром на митному кордоні України є одним із основних завдань Держмитслужби. Адже доцільніше запобігати ввезенню контрафактної продукції на митному кордоні, ніж потім її збирати в місцях реалізації на внутрішньому ринку. Хоч норми національного митного законодавства дозволяють правочаснику захистити свої майнові права на ОПВ, оскільки в них запроваджено аналогічні міжнародній практиці митні процедури щодо захисту ППВ, проте воно має низку прогалин, що уможливають потрапляння на вітчизняний ринок контрафактних товарів [20, с. 194].

Однак, розповсюдження такого явища, як «патентний тролінг», призводить до використання митного реєстру і недобросовісними правочасниками. В практиках іноземних держав патентними троями є особи, які отримують патенти без наміру їх подальшого використання у своїй діяльності, а лише з метою ініціювання судових процесів про заборону виробництва або отримання винагороди. Національний контекст змісту категорії «патентний тролінг» дещо інший,

як правило, мова іде про зловживання існуючою системою реєстрації. Зазвичай тролі користуються недосконалим механізмом захисту прав на митному кордоні України: відповідний ОПІВ вноситься до митного реєстру виключно з метою створення перешкод іншим суб'єктам господарювання під час переміщення через митний кордон України товарів, що містять ОПІВ. Відтак недосконалість чинного законодавства України у згаданому контексті призводить до стрімкого зростання кількості недобросовісних реєстрацій, внаслідок яких суб'єкти господарювання не мають змоги реалізовувати товари широкого вжитку [21]. Отже, необхідність забезпечення надійної охорони прав ІВ викликана окремими наслідками торгівлі контрафактною продукцією, зокрема: ненадходження податків у дохідну частину бюджету, підлив легальної індустрії, зупинення процесів створення ОПІВ та їх залучення в господарський обіг, підлив авторитету держави, а також відмова іноземних компаній і держав від інвестицій як в окремі галузі, так і в національну економіку в цілому [10].

Недосконалість вітчизняного митного законодавства створюють об'єктивні передумови для митних зловживань та порушень встановлених митних правил, в частині захисту ОПІВ при митному декларуванні товарів, як з боку недобросовісних учасників ЗЕД, так і зі сторони посадових осіб Держмитслужби.

Наведений аналіз окремих негативних наслідків неналежного захисту ОПІВ не вичерпується лише недосконалістю норм чинного законодавства в частині захисту, фахівці звертають увагу на наявність високого ступеню корупційних ризиків, що реалізуються в процедурі визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон, які унаочнюються правозастосовною практикою.

На нашу думку, корупціогенний фактор митних ризиків в процедурі митного декларування ОПІВ (спираючись на Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) від 18 травня 2023 року № 109/23 «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції» [22]), можна визначити як положення проекту акта та/або чинного акта митного законодавства, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Вказана проблема віднайшла свого закріплені і у нормативно-правових актах вищої юри-

дичної сили, зокрема, у Законі України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-ІХ (Закон № 2322- ІХ) [23] та Постанові Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220 «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки» (Постанова КМУ № 220) [24], в яких щодо вказано, що проблемами ефективного, прозорого та прогнозованого функціонування митних органів, його цифровізації та автоматизації, а також наявності корупціогенних факторів у законодавстві з питань митної справи є предметом широкої уваги з боку як наукової, так і експертної (фахової) та практичної спільноти. Зважаючи на основні публікації у цій сфері, доводиться констатувати, що діяльність Держмитслужби не відповідає її потенційній ефективності. Тому існує необхідність підвищення ефективності цієї діяльності з урахуванням принципів, на яких ґрунтується Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки.

Серед основних проблем вказана недостатня прозорість та ефективність роботи митних органів, надмірний обсяг дискреційних повноважень у працівників митниці та непрозорість підходів у класифікації товарів, визначенні їх митної вартості і призначенні перевірок та велика кількість порушень прав ІВ під час імпорту товарів. Очікуваними результатами реалізації положень Закону № 2322-ІХ та Постанови КМУ № 220 є, серед іншого, усунення підстав для можливої корупції працівників митних органів шляхом уведення правила, за яким резервні методи визначення митної вартості можуть застосовуватися виключно в межах апеляційних процедур; мінімізація необґрунтованого впливу суб'єктивних чинників під час митного оформлення завдяки автоматизації та цифровізації.

Аналіз практики застосування законодавства з питань митної справи, а також судової практики надає змогу дійти висновку, що одним із поширених корупціогенних факторів у процесі діяльності митниці є непрозорість підходів у класифікації товарів та визначенні їх митної вартості ОПІВ. Отже, ЗПІВ є поробленим питанням, що виникає при взаємодії між представниками Держмитслужби та суб'єктами ЗЕД у процесі декларування ОПІВ, та породжує нагальну потребу удосконалення такого економіко-правового інституту, що вимагає модернізації чинного митного законодавства в частині захисту ОПІВ при митному декларуванні товарів, які переміщуються через митний кордон України.

Питання захисту ОПІВ тісно пов'язані із проблемою так званого «сірого» імпорту. «Сірий» (він же паралельний) імпорту товарів, це переміщення через кордон товарів, офіційно придбаних на території іншої держави, який потрапив в країну (в цивільний оборот, де він буде реалізовуватися) не через офіційних дистриб'юторів, а паралельно від офіційних поставок, тобто минаючи офіційних представників і їх офіційний дозвіл на постачання і реалізацію такого товару у відповідному регіоні або країні [25].

Проблема паралельного імпорту пов'язана з територіальним характером принципу «вичерпання прав ІВ». Згідно з даним принципом виключні права ІВ у відношенні конкретного продукту, в якому втілений/використаний ОПІВ, існують лише до першого введення даного продукту в цивільний оборот за згодою правовласника (після чого виключне право вважається «вичерпаним»). При цьому територіальність означає, що вичерпанням визнається введення продукту в обіг на території країни охорони. Однак в умовах глобалізації територіальність вичерпання прав не відповідає особливостям світового ринку та інтересам транснаціональних корпорацій, центри виробництва та збуту яких розосереджені в різних країнах. Як наслідок, необхідність здійснення зовнішньоекономічних операцій в умовах обмежень змушує бізнес шукати альтернативні моделі ведення підприємницької діяльності шляхом паралельного імпорту. Основними причинами «сірого» імпорту в Україні фахівці визнають корупцію в митних органах, можливість безризикового збуту товарів сірого імпорту всередині країни, а також можливість для нелегального імпортера уникнути податків і отримати вищу маржу [26, с. 281–282].

До найбільш оптимальних та ефективних засобів запобігання та протидії корупції в процесі функціонування митних режимів в Україні віднесено максимальну автоматизацію та інформатизацію митних процедур у процесі митного оформлення товарів та здійснення митного контролю дотримання норм митного законодавства [27, с. 85].

Упровадження інструментів діджиталізації у митну справу надасть змоги суттєво змінити ставлення суб'єктів ЗЕД до митної системи України, створити сприятливі та спрощені умови здійснення експортно-імпортних операцій та посилити захист економічної безпеки держави як в період дії правового режиму воєнного стану, так і у період повоєнного відновлення України. Попри триваючу повномасштабну військову агре-

сію із боку РФ проти України, станом на початок лютого 2024 року наша держава продовжує активно упроваджувати та законодавчо унормувати процедури діджиталізації митної справи.

Висновки. Сучасне відновлення вітчизняної економіки неможливо уявити без суттєвих інноваційних зрушень, що, як правило, є результатом вироблення інтелектуального продукту який вимагає надійної системи ЗПІВ. За час незалежності в Україні створено певну систему ЗПІВ, що базується на нормах вітчизняного й міжнародного права та є дієвим механізмом сприяння соціально-економічному розвитку держави. Однак, незважаючи на наявність певного правового забезпечення у сфері ЗПІВ досить багато проблем ще не вирішено. До числа таких проблем відносяться й питання інституційного забезпечення охорони права ІВ з огляду на стрімкий рух України до ЄС. Високий рівень захисту ІВ є позитивною передумовою для залучення інвесторів та розвитку торгівлі, а також створює сприятливий інвестиційний клімат для подальших розробок інтелектуальних продуктів. Незважаючи на значні організаційно-управлінські та нормативно-законодавчі зрушення у сфері ЗПІВ в Україні до цієї пори є низка не вирішених проблем, що можуть, певною мірою, гальмувати рух нашої країни до ЄС [28, с. 46].

Сучасний етап розвитку країн світу актуалізує питання ЗПІВ у контексті забезпечення економічного розвитку та підвищення їх привабливості для міжнародної співпраці. Охорона і захист ОПІВ можливі за умови функціонування відповідної правової бази. В умовах розвитку глобалізаційних процесів ІВ виступає основою технологічного розвитку та формування інноваційної економіки. У зв'язку із чим набувають актуальності питання правового захисту ІВ як на міжнародному, так і на національному рівнях. У більшості країн світу ІВ охороняється на державному рівні і виступає стимулом прогресу у багатьох сферах функціонування суспільства [29, с. 124].

Отже, проведені дослідження, в частині проблемних питань про сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України, дозволило нам сформулювати низку науково-практичних висновків, зокрема:

1) питання всебічного сприяння ЗПІВ під час переміщення товарів через митний кордон України залишаються певною мірою невирішеними і законодавчо не унормованими;

2) в умовах інтеграції України в європейський економіко-правовий простір найактуальнішим

напрямом залишається завдання ЗППВ, з огляду на *mainstream* урядової політики, щодо інноваційного розвитку країни, діджиталізації економіки, трансферу технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема, через сферу забезпечення національної безпеки та обороноздатності в інші галузі економіки тощо. Вказане потребує всеосяжного залучення інтелектуального ресурсу нації, стимулює упровадження інновацій у більшість сфер суспільно-економічного життя та повністю вкладається в концепт: «Четверта промислова революція». Це активізує потребу удосконалення механізму правової охорони та захисту результатів інтелектуальної праці та права власності на такі результати, що втілюються в конкретні об'єкти нематеріального світу, зокрема, наукові відкриття, які підживлюють прогрес та інновації, сприяючи розвитку суспільства та покращенню життєдіяльності його членів;

3) ЗППВ може відбуватися за допомогою різного інструментарію і у різних сферах економіки. Наше дослідження спрямоване виключно на аналіз чинного національного правового інструментарію, який забезпечує ЗППВ в особливій сфері – митному просторі України, засобами Держмитслужби під час переміщення ОПВ товарів через митний кордон України. Держмитслужба, в межах покладених на неї повноважень, стоїть на захисті прав ІВ під час переміщення товарів через митний кордон України, що закріплено у Главі 57 (Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України) Розділу XIV (сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України) МК України і повністю відповідає світовій практиці;

4) в якості важливого інструменту ЗППВ в Україні запроваджено Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності (Митний реєстр), що діє в Україні, починаючи з 2001 року. Виключно після реєстрації ОПВ в митному реєстрі, які охороняються відповідно до закону, Держмитслужба застосовує заходи щодо сприяння захисту прав ІВ на підставі даних такого реєстру;

5) новелізацією митного законодавства України, щодо ЗППВ, стало доповнення у 2019 році МК України ст. 400⁻¹, яка регламентує порядок дострокового випуск товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав ІВ;

6) недосконалість вітчизняного митного законодавства створює об'єктивні передумови для митних зловживань та порушень встановлених митних правил, в частині захисту ОПВ при митному декларуванні товарів, як з боку недобросовісних учасників ЗЕД, так і зі сторони посадових осіб Держмитслужби;

7) корупціогенний фактор митних ризиків в процедурі митного декларування ОПВ, можна визначити як положення проєкту акта та/або чинного акта митного законодавства, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією;

8) аналіз практики застосування законодавства з питань митної справи, а також судової практики надає змогу дійти висновку, що одним із поширених корупціогенних факторів у процесі діяльності митниці є непрозорість підходів у класифікації товарів та визначенні їх митної вартості ОПВ. Отже, ЗППВ є поробленим питанням, що виникає при взаємодії між представниками Держмитслужби та суб'єктами ЗЕД у процесі декларування ОПВ, та породжує нагальну потребу удосконалення такого економіко-правового інституту, що вимагає модернізації чинного митного законодавства в частині захисту ОПВ при митному декларуванні товарів, які переміщуються через митний кордон України;

9) упровадження інструментів діджиталізації у митну справу надасть змоги суттєво змінити ставлення суб'єктів ЗЕД до митної системи України, створити сприятливі та спрощені умови здійснення експортно-імпортних операцій та посилити захист економічної безпеки держави як в період дії правового режиму воєнного стану, так і у період повоєнного відновлення України. Попри триваючу повномасштабну військову агресію із боку РФ проти України, станом на початок лютого 2024 року наша держава продовжує активно упроваджувати та законодавчо унормувати процедури діджиталізації митної справи.

Список літератури

1. Волощенко О. Новелізація законодавства інтелектуальної власності в умовах євроінтеграційної політики України: проблеми теорії і практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 17–21. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/4.pdf>.

2. Харченко О.С., Каращук О.О. Захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33409/1/%d0%97%d0%90%d0%a5%d0%98%d0%a1%d0%a2%20%d0%9f%d0%a0%d0%90%d0%92%20%d0%86%d0%9d%d0%a2>

d0%95%d0%9b%d0%95%d0%9a%d0%a2%d0%a3%d0%90%d0%9b%d0%ac%d0%9d%d0%9e%d0%87%20%d0%92%d0%9b%d0%90%d0%a1%d0%9d%d0%9e%d0%a1%d0%a2%d0%86.pdf.

3. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

4. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 480 с.

5. Миджин Г. Є. Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні : дис... д-р. філософ. : 081 – Право. Львів, 2021. 265 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3741/1/midjin_d.pdf.

6. Моїсеєнко Т. Є., Корогодова О. О., Черненко Н. О., Глущенко Я. І. Теоретичні аспекти та економічна сутність поняття права інтелектуальної власності. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць*. 2021. № 19. С. 14–19. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/50199/1/EV-2021-19_p14-19.pdf.

7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

8. Удосконалення правового механізму захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення інноваційної продукції через митний кордон України. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Zadykhaylo/3_6.pdf.

9. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінет Міністрів України від 6 березня 2019 року № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>.

10. Кийда Л. І. Особливості захисту прав інтелектуальної власності митними органами України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2016. № 1 (14). С. 161–169. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/1612/1/24.pdf>.

11. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text.

12. Чибісов Д. М. Охорона прав інтелектуальної власності в рамках Світової організації торгівлі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Одеса, 2017. – 272 с. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7382/Chybisov_KD.pdf?sequence=6&isAllowed=y.

13. Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року «Про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності та про припинення дії Регламенту Ради (ЄС) № 1383/2003» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-13#Text.

14. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України: Закон України від 17 жовтня 2019 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-IX#Text>.

15. Пахаренко О. Митні заходи захисту прав ІВ: законодавство, правозастосування, рекомендації. *Юридична газета on-line*. 30.08.2021. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mitne-pravo/mitni-zahodi-zahistu-prav-iv-zakonodavstvo-pravozastosuvannya-rekomendaciyi.html>.

16. Удосконалення правового механізму захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення інноваційної продукції через митний кордон України. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Zadykhaylo/3_6.pdf.

17. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону: Наказ Міністерства фінансів України 30 травня 2012 року № 648 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1034-12#Text>.

18. Держмитслужба. Об'єкти інтелектуальної власності_01.02.2024. Реєстр. URL: <https://customs.gov.ua/en/statistika-ta-reiestri#reiestri>.

19. Національна Стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки. Проект від 26.11.2019 року URL: <https://ukrpatent.org/atachs/IP-Strategy-2020-25.pdf>.

20. Филь С.П. Проблеми митно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Харків, 2018. С. 192-194. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_11_2018/pdf/94.pdf.

21. Національна Стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020–2025 роки. Проект від 26.11.2019 року URL: <https://ukrpatent.org/atachs/IP-Strategy-2020-25.pdf>.

22. Методологія проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції 18 травня 2023 року № 109/23 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0109884-23#Text>.

23. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
24. Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.
25. Чернолуцький Р. Захист інтересів правовласників, офіційних імпортерів і дистриб'юторів "ТМ" від сірого / паралельного імпорту в e-commerce індустрії. *Закон і Бізнес*. URL: <https://zib.com.ua/ua/print/135559.html>.
26. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 504 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/8287/3/Intellectual_property_2017.pdf.
27. Лемеха Р. І. Реалізація антикорупційної стратегії в процесі функціонування митних режимів в Україні. *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 85–92. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/14.pdf.
28. Івашова Л. М., Антонова Л. В., Івашов М. Ф. Інституційний механізм захисту прав інтелектуальної власності в умовах інтеграції України до ЄС. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 4 (35). С. 40-49. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/4/7.pdf>.
29. Полякова Ю. В., Котуха О. С., Олашин М. М. Економіко-правові засади захисту інтелектуальної власності: український та європейський досвід. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2023. № 3(21). С. 122–132. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3\(21\)-122-132](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3(21)-122-132).

Ivanchenko E.P. ON THE ISSUE OF PROMOTING THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS WHEN MOVING GOODS ACROSS THE CUSTOMS BORDER OF UKRAINE

The article is devoted to the study of challenging issues related to promoting the protection of intellectual property rights when moving goods across the customs border of Ukraine.

The author concludes the issue of comprehensive promotion of IPR protection during the movement of goods across the customs border of Ukraine remain to some extent poorly settled and regulated by law.

On top of that, the article focuses on the fact that IPR protection can be implemented using various tools and in different sectors of the economy. The present research deals exclusively with analysis of the current national legal instruments that ensure IPR protection in a specific area – the customs space of Ukraine – by means of the State Customs Service when moving IPR goods across the customs border of Ukraine. The State Customs Service, within the limits of its powers, protects IP rights during the movement of goods across the customs border of Ukraine, which is enshrined in Chapter 57, Section XIV of the Customs Code of Ukraine and is fully consistent with international practice.

The author emphasizes that the imperfection of domestic customs legislation creates objective prerequisites for customs abuse and violations of established customs rules in terms of IPR protection in the customs declaration of goods, both by unscrupulous participants in foreign economic activity and officials of the State Customs Service.

The article substantiates the view that the introduction of digitalization tools into customs affairs will make it possible to significantly change the attitude of foreign economic operators to the customs system of Ukraine, create favorable and simplified conditions for export-import transactions, and strengthen the protection of the economic security of the state both during the period of martial law and the post-war reconstruction of Ukraine. Despite the ongoing full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine, as of the beginning of February 2024, our country continues to actively implement and legislate the procedures for customs digitalization.

Key words: protection of intellectual property rights, customs declaration, intellectual property, intellectual property rights objects, State Customs Service of Ukraine, customs legislation, corruption factor of customs risks, patent trolling, “grey” (parallel) import.